

NASLOUCHEJTE SOCHÁM

edukační listy pro děti i dospělé

MÍSTA'21 SOCHY PRO ZBRASLAV

8. 4. 2021 — 22. 2. 2022

Jiří David
Vojtěch Míča
Pavel Hošek

náměstí
městská zahrada
Městský dům
u Husova sboru
Žabovřesky

Milí návštěvníci,

na Zbraslavi je spousta míst, která stojí za to vidět. Tyto edukační listy Vám ukáží pět z nich, které byste rozhodně neměli minout, ale naopak se u nich zastavit, dívat se, popřemýšlet a i třeba něco malého vytvořit, nakreslit nebo si zapsat. Představí Vám sochy z projektu Místa'21 - Sochy pro Zbraslav, který prezentuje současné umění ve veřejném prostoru.

Něco Vás osloví více a něco méně. Pojdte ale nechat sochy promluvit a pokusit se jim naslouchat. Překonat bariéru strachu, když si člověk myslí, že jejich řeč je pro něj nesrozumitelná. Někdy jen stačí přijít s otevřenou myslí, zastavit se a pořádně se podívat – na objekt a na prostor, ve kterém se nachází. Určitě Vám socha může něco připomínat, něco ve Vás vyvolávat – otázky, pocity, vzpomínky nebo představy. Nechte se vést jejich řečí tvarů, materiálů, barev a prostoru. Naslouchejte sochám.

Mapa s vyznačenou trasou:

(Můžete si do ní zaznamenat i další pro Vás zajímavá místa.)

VOJTĚCH MÍČA

Dekonstrukt – nárožní figura,
z cyklu Něžné prefabrikáty, 2005–2006, sklobeton
Městské ostrovy – lavice, 2007, sklobeton
místo: Zbraslavské náměstí

PAVEL HOŠEK

Sloup, 2008
topolové dřevo
místo: Městský dům

VOJTĚCH MÍČA

Objekt/Subjekt, 2019, beton
místo: u Husova sboru

PAVEL HOŠEK

Buňka, 2014, železo
místo: městská zahrada

JIŘÍ DAVID

Přicházejí dny, kdy stíny jsou těžší než těla,
2020, kov, polyester
místo: Žabovřesky

Náměstí a sochy

Sochy jsou s náměstím historicky spjaté. Na náměstí se sbíhá život lidí v daném městě nebo městské části. Často tam nalezneme různé obchody nebo služby, zastávky veřejné dopravy. Jsou to místa, kde se lidé potkávají, kde spolu prohodí pár slov, anebo i posedí na lavičce. Proto se také stala prostorem pro umístění soch, často v podobě pomníků. Určitě si vybavíte některá náměstí. Jaká socha a od koho je na pražském Václavském náměstí?

V zámeckém parku vedle náměstí je umístěn její zmenšený model. Podívejte se do mapy, kudy se k ní dostanete.

Tradičně nebo netradičně?

Tradiční pojetí soch je popisné, figurativní. To znamená, že sochař pracuje se srozumitelnou formou – znázorňuje lidské postavy, zvířata, rostliny apod. Zároveň pracuje s ušlechtilými a trvanlivými materiály – např. s bronzem nebo kamenem. V tomto tradičním pojetí nám objekty jasně řeknou, čím jsou. Tedy pokud máme klíč v podobě znalosti historie a symbolů.

Pomník na Zbraslavském náměstí je toho příkladem. Socha ženy symbolizuje vítěznou vlast a nápisy nám dovysvětlují, komu je pomník věnován. Napište, komu je věnován:

Sochy jsou někdy umísťovány na sokl (podstavec). Dříve měl funkci převážně praktickou, ale může mít i estetickou funkci a být tak více propojen s dílem. Který ze soklů na náměstí Vás zaujal a proč?

Současné sochařství

Současné pojetí sochy ve veřejném prostoru je mnohem svobodnější. Už nejde jen o popisnost a obecně domluvený výklad symbolů. Prostor pro interpretaci (vysvětlení) je ponechán samotnému divákovi. A volba materiálů také překračuje tradici vytvořené představy, protože materiálem mohou být nalezené předměty, plast, zrezlý kov, sklo, beton apod.

Vojtěch Míča

Městské ostrovy – lavice / 2007

Dekonstrukt – nárožní figura / cyklus Něžné prefabrikáty / 2005–2006

„Ten koncentrovaný zážitek v prostoru slovní doprovod doopravdy mnohdy nepotřebuje, i když doba a okolnosti jsou takové, že nás nutí slovy a významy plýtvat.“ / VM

Podle Vojtěcha Míči by socha měla působit – mluvit sama o sobě. Jenže co když máte pocit, jako kdyby na Vás mluvila nějakou cizí řečí, které vůbec nerozumíte?

Umění se již dávno nechce jen líbit, ale především chce být pravdivou a upřímnou výpovědí doby. Proto také někteří umělci volí místo efektů virtuozity sochařské techniky přímou a bezprostřední cestu k divákovi.

Prozkoumejte sochy. Obejděte je ze všech stran. Když se pořádně podíváte zblízka, můžete se pokusit rozpoznat, co vše do nich autor otiskl.

Napište, co by to podle Vás mohlo být:

Sochy jsou zajímavé i svým celkovým tvarem. Jedna ze soch má název *Městské ostrovy – Lavice*. Poznáte, která z nich to je? Co ji prozradilo? Připomíná Vám i něco jiného?

Druhá socha svým tvarem nám může také připomínat nějakou konkrétní věc, i když je třeba ve skutečnosti mnohem menší, anebo naopak mnohem větší. Napište, co by to mohlo být:

Vojtěch Míča snímá otisky předmětů do betonu. Sejměte otisk jeho sochy na papír technikou frotáže (tzn. přenesení reliéfní struktury povrchu překreslením na papír – spočívá to v přiložení papíru na vybraný povrch a v rovnoměrném přejíždění měkké tužky po povrchu – vznikne tak určitý otisk...)

Vyberte si vhodnou část sochy a „otiskněte“ ji pomocí tužky na volnou část tohoto listu papíru. Cestou můžete sbírat i další otisky z veřejného prostoru – zdi, chodník, kmen stromu apod.

i Vojtěch Míča vyrůstal na sídlišti v Praze, tedy v místě, kde domy jsou z betonu. Mezi domy také dlouho zůstala skládka betonových panelů, o kterou se nikdo nestaral. Všudypřítomná šed' se promítla i do jeho sochařské práce. Ve svých sochách a objektech kombinuje různé tvary běžných věcí, kupí objekty, hromadí je a slepuje k sobě – dokud nezformuje to, k čemu nakonec dospěje. Vymodelované nebo nalezené věci pak převádí přes otisky do materiálu jiného – do betonu. Principem otisků vyjadřuje mnohdy skrytou krásu tvarů a textur okolního světa.

Pavel Hošek

i Někteří sochaři před samotnou realizací sochy vytváří její model, Pavel Hošek oproti tomu rád pracuje jen s představou sochy, její základní skicou a dává poté větší prostor náhodě. To je také spojené s tím, že do své práce zapojuje i nalezené předměty. Podle něj jsou totiž někdy nalezené předměty, třeba i na smetišti, dobré už tak, jak jsou.

Sloup / 2008

Na první pohled je to pro Vás asi zvláštní velká černá hmota. Přistupte blíže a prozkoumejte ji. Obejděte sochu dokola a sledujte, jak se její tvar mění.

Poznáte, z čeho je *Sloup* vytvořen?

Sochy a prostor

Sochy a objekty jsou prostorové, na rozdíl od obrazu, který je plošný a visí někde na zdi, je tedy můžeme obejít kolem dokola a vidět, jak se z různých úhlů proměňují.

Tvar *Sloupu* Pavla Hoška se jakoby vlní, nebo pohybuje, když jej kolem dokola obcházíme. Tak trochu nás tím vtahuje „do hry“ a nutí být v bližším kontaktu, případně se i sochy dotknout.

Oproti tomu na některé sochy máme potřebu koukat se více z dálky, odstoupit si od nich, abychom je viděli celé. Dokonce někdy k nim přistupujeme jen zepředu, respektive z úhlu, z kterého nejlépe můžeme sochu rozpoznat. Vzpomeň si třeba na pomník na Zbraslavském náměstí.

Až si prohlédnete obě sochy od Pavla Hoška, zkuste je porovnat podle následující přířazovačky. Napište slovo z dvojice k dané soše:

plná / prázdná dřevo / kov černá / zrezlá
zvlněná linie / zvlněná plocha

Sloup

Buňka

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Sochy i v rukou jednoho autora mohou získat různou podobu. Což právě ovlivňuje, jak umělec pracuje s výrazovými prostředky, tedy s tvarem, materiálem, barvou a také s prostorem.

Socha v Městské zahradě nebude na první pohled možná vidět. Až ji objevíte, pořádně ji prozkoumejte. Čím to je, že není tak nápadná?

Buňka je socha, která je tvořena jen železnými zvlněnými liniemi, čarami. Vlastně bychom mohli říct, že to je kresba v prostoru. Oproti ostatním sochám pracuje s prázdným prostorem, tedy uvnitř linií (čar), které ji naznačují, nic není.

Podíváte-li se zblízka, zjistíte, že to jsou vlastně spojené různé nalezené předměty, v mnoha případech hodně zrezlé. Můžete tak vidět skrz ni a dokonce i do ní můžete opatrně vstoupit!

Zkuste nakreslit vlastní sochu, která bude tvořena jen lineárně (čarami). Vytvořte její skicu (náčrt). Může to být něco konkrétního, nebo čistě abstraktního. Zaměřte se na linie - zda budou rovné, nebo oblé, jak se budou proplétat, zda jich bude jen několik, a nebo naopak hodně. Můžete dokreslit i prostor, kde by se mohla socha nacházet.

Sochy v prostoru u Husova sboru se nám přirozeně svým umístěním dělí na skupinu čtyř soch a samostatně stojící objekt, mezi kterými je zmíněný kostel. Volba místa je pro sochaře velmi důležitá. Nejde o to, aby byla socha jeho dekorací, ale aby s prostorem komunikovala, vyvolávala v něm otázky, donutila diváka se zamyslet.

Podívejte se nejprve na skupinu soch. Objekty jsou složeny z různých hranatých prvků, takových jakoby krabiček, které různé vystupují z hmoty. Co je na nich stejné a co je jinak?

Jsou odlišné ze

j	é	s	e	t	n
o	f	y	m	r	

 ale různě

č	n	o	e	t	é	o
---	---	---	---	---	---	---

.

Sochy a proměny

Všimněte si, jak vlastně i světlo, které na sochu dopadá, ji spoluutváří. Jednotlivý šedivý povrch betonu je vlivem dopadajícího světla a stínu rozdělen na světlejší a tmavší plochy. To může vyvolávat otázky: Jak se vlastně mění její podoba při různém osvětlení nebo počasí? Jak působí při dopadu ranních paprsků slunce? Anebo pod pouliční lampou? A co když na ni napadne sníh?

Sochy samy z místa neodejdou, takže je v průběhu času můžeme zažít v různých situacích. Začleněné do veřejného prostoru si žijí vlastním životem. A i my je můžeme pokaždé vnímat jinak, někdy kolem nich ve spěchu proběhneme a jindy se na ně se zájmem hlouběji zadíváme.

Hnus? Sochy a vandalismus

Někdy ale socha / objekt před některými lidmi „neobstojí“. Nesplňuje jejich představy o soše, které jsou většinou založené na jejím tradičním pojetí – např. postava z bronzu, která stojí na konkrétním místě, jež může být rodištěm zdobené historické osobnosti. A s nelibostí pak jen reagují na to, co jsou schopni určit a pojmenovat – zalitý košík betonem zaražený do jakési zmeti tvarů, trochu připomínající postavu. Ale už se neptají dál. Někdy přistoupí i k agresivním činům a sochu poškodí. A co s tím? Vojtěch Míča se rozhodl zásah ponechat a začlenit překrytí plátkovým kovem.

Zkuste se podívat na sochy a ptát se sami sebe. A jak? Například: Proč je na jedné straně skupina a na druhé je socha sama? Proč jsou sochy vlevo všechny stejné, ale působí jinak? A proč je jedna umístěna výš a ostatní stojí přímo na trávě? Proč mi to připomíná postavy, i když tvarem rozhodně člověka nepřipomínají? Je to tím, že socha na „stupínku“ mi připomíná kněze a zbytek lidí, kteří mu naslouchají, anebo jsou k němu zády? Je to tím, že sochy jsou vedle kostela? A proč mám pocit, že nákupní košík zabořený do betonového tvaru jakési lidské postavy ve mně vzbuzuje úzkost z toho, že spotřební styl naší společnosti nás poškozuje? Že sráží naše duchovní hodnoty? Je obchodní centrum vlastně chrámem dnešní doby? A co původní chrámy, kostely? A co tento kostel? Proč působí zchátrale opuštěně, bez života, když jen kousek odtud je hypermarket pulsující životem?...

A jaké otázky Vás napadají, když vidíte sochy u Husova sboru Vy? Zkuste si na ně zároveň i odpovědět.

Postava byla vytvořena asi před dvanácti lety a původně měla i hlavu. V kontextu toho, jak ale autor poslední 2-3 roky realitu kolem sebe vnímá, sochu recykloval – místo hlavy umístil černou krychli a postavu vztyčil vysoko do vybraného veřejného prostoru.

„Aby věci měly vnitřní zdůvodnění, aby měly vnitřní obsah, musí nějak reagovat na stav světa, který je formován všemi různými aspekty.“ / JD

i Jiří David je vizuální umělec. Tvoří obrazy, objekty, instalace nebo fotografie, kterými se soustavně snaží reagovat na okolní realitu. Jeho tvorba je jednoznačná a proměnlivá, tak jako svět kolem nás. Jeho potřeba „vyslovit se“ vede síla sdělení, která je pro něj podstatnější než estetická stránka tvorby. Což znamená, že mu nejde o líbivé obrazy, fotografie nebo objekty, ale o to promluvit k divákovi, přičemž mu nechává volný prostor, aby si vysvětlil (interpretoval) dané dílo po svém. Vzniká tak více možností, jak dílo číst.

Jiří David bydlí na Zbraslavském náměstí. Jeho dům můžete poznat podle iniciál JD, kterými je vydlážděna část chodníku před vchodem, anebo podle malé sochy, která je umístěna přímo na domě.

Co ve Vás socha vyvolává za otázky? Anděl na nebi s nataženými rukama dlaněmi vzhůru... Vypadá snad, že čeká, že něco dostane? Nebo někomu něco nabízí? A černá krychle místo hlavy? Znamená to snad bezhlavě něco nabízet, anebo přijímat? Nebo nemožnost vidět okolní svět? Snad být vězněn svým vlastním uzavřeným myšlením? A proč je právě zde, na pohled od supermarketu? To je jen několik otázek, které může socha vyvolat. Zkuste si na ně odpovědět a napište další, které Vás napadají:

Uprostřed edukačních listů najdete papír, který je potištěn texturou. Vytrhněte jej a použijte na vytvoření vlastního objektu. List papíru je plocha, která se dá několika málo změnami proměnit v prostorový objekt.

Prostorový objekt z listu papíru

Podívejte se na různé typy na jednoduchou prostorovou práci s papírem a inspirujte se jimi. Vyzkoušejte si třeba objekt z jednoho listu papíru:

1 / Nastříhnete ze stran papír podobným způsobem jako na prvním obrázku. Měl by ovšem zůstat pohromadě. Pokud omylem kousek odstříhnete, nevadí, můžete ho pak libovolně přilepit.

2 / Papír různě otáčejte a zkoušejte jeho části spojovat tak, aby se proměnil do prostorového objektu.

3 / Ke spojení můžete nejprve použít kancelářské sponky.

4 / Až budete s tvarem objektu spokojeni, části přiložené k sobě spojte lepidlem.

5 / Vyberte místo, které by pro něj podle Vás mohlo být vhodné. Objekt zde můžete zkusit vyfotit. Když ho vyfotíte hodně zblízka a z pohledu, bude se jevit větší, než ve skutečnosti je.

6 / Nebo vyfotíte objekt na jednobarevném povrchu (na bílém nebo třeba zeleném papíru) a vyfotíte také místo, kam byste chtěli objekt umístit. Stáhněte si aplikaci *Background eraser* a na fotce objektu vymažte pozadí a nahraďte ho druhou fotkou. Objektem zde můžete různě manipulovat a zvětšovat ho. Nakonec projekt uložte jako obrázek.

Tipy na další tvary

Sochu můžete také vytvořit z různých tvarů, které se dají z papíru složit. Podívejte se, co vše se dá vytvořit z proužku papíru (7) a nebo z kruhu (8).

MÍSTA'21

SOCHY PRO ZBRASLAV

Jiří David – Vojtěch Miča – Pavel Hošek
Zbraslav – náměstí, městská zahrada,
u Městského domu, u Husova sboru, Žabovřesky
8. 4. 2021 – 22. 2. 2022

Pořadatel Městská část Praha-Zbraslav,
Michaela Bernardová a Adam Dušek
Kurátorka Iva Mladičová

Foto Patrik Sláma, Jiří David, Markéta Slachová
Design Matouš Mědílek
Edukační listy Veronika Stojanovová

Doprovodné programy pořádány
Galerií hlavního města Prahy

www.mc-zbraslav.cz